

Täysistunto

Torstai 20.10.2016 klo 15.59—19.16

3. Hallituksen esitys eduskunnalle pakollista työtä koskevaan sopimukseen liittyvän pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Hallituksen esitys HE 69/2016 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 5/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 5/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

17.00 **Tarja Filatov sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyse on hallituksen esityksestä eduskunnalle pakollista työtä koskevaan sopimukseen liittyvän pöytäkirjan hyväksymisestä elikkä ILO-sopimuksen ratifioinnista. Tällä pöytäkirjalla tai sopimuksella pyritään torjumaan pakkotyöhön liittyvää ihmiskauppaa ja parantamaan uhrien asemaa. Ja tuossa pöytäkirjassa... (Hälinää — Puhemies koputtaa)

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä, arvoisa puhuja, epäselvyyden välttämiseksi totean, että puheenvuoro on nyt edustaja Filatovilla.

Ja viestin epäselvyyden välttämiseksi siis esittelen mietinnön koko valiokunnan puolesta. — Elikkä pöytäkirjan avulla pyritään torjumaan pakkotyöhön liittyvää ihmiskauppaa ja parantamaan uhrien asemaa. Ja tässä pöytäkirjassa edellytetään oikeussuojakeinojen turvaamista uhreille ja rangaistuksista säätämistä ihmiskauppaan liittyvän pakkotyön käyttöön syyllistyneille henkilöille. Euroopan unionin neuvosto on valtuuttanut marraskuussa 2015 jäsenvaltiot ratifioimaan tämän unionin edun mukaisen pöytäkirjan.

Itse asiassa tässä ILO:n vuoden 1930 sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan pakollinen työ on määritelty työksi tai palvelukseksi, joka jonkin rangaistuksen uhalla vaaditaan joltakin henkilöltä ja johon mainittu henkilö ei ole vapaaehtoisesti tarjoutunut. Elikkä sopimuksessa on tarkka määrittely.

ILO arvioi, että näitä pakkotyön uhreja on tällä hetkellä koko maailmassa lähes 21 miljoonaa. Uhreista 4,5 miljoonaa katsotaan olevan henkilön seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvässä pakkotyössä, ja arvio on, että maahanmuuttajat, alkuperäiskansojen jäsenet ovat erityisen alttiita joutumaan hyväksikäytön ja pakkotyön uhriksi. Ikävä arvio on myös se, että pakkotyön käytön arvioidaan lisääntyvän ja yleistyvän globalisaation, lisääntyneen muuttoliikkeen, epävirallisen talouden ja maailmanlaajuisten rikollisverkostojen seurauk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 104/2016 vp

sena. Ja itse asiassa tuossa kyselytunnillakin puhuimme niistä asioista, joissa ihmisiä pakotetaan asioihin, joita he eivät halua tehdä.

Suomessa pakkotyön uhrien ja ihmiskaupan uhrien määrää on vaikea arvioida, koska tapaukset eivät useinkaan tule viranomaisten tietoon ja rajanveto ihmiskaupan ja ihmiskauppaan rinnastettavien työntekijöiden hyväksikäyttöön liittyvien rikosten välillä saattaa olla vaikeaa. Poliisille ja Rajavartiostolle on viime vuosina ilmoitettu vuosittain muutamia kymmeniä ihmiskaupparikoksia.

Tämä pöytäkirja edellyttää, että jäsenvaltiot ja kansallisvaltiot rakentavat politiikka- ja toimintasuunnitelman, joka ehkäisee pakkotyötä tehokkaasti ja pysyvästi ja pyrkii sen poistamiseen. Lisäksi edellytetään suojelun antamiseksi uhreille asianmukaisten, tehokkaiden oikeussuojakeinojen, kuten korvausten, käyttöönottamista, pakkotyön teettämiseen syyllistyneiden rankaisemista ja niin edelleen.

Hallitus on katsonut, että tämän pöytäkirjan ratifiointi ei edellytä Suomelta lainsäädännöllisiä muutoksia, koska Suomessa ihmiskauppaa sekä pakkotyöhön liittyvää ihmiskauppaa säädellään nyt jo kattavasti ja olemassa olevat käytännöt etenkin ihmiskaupan uhrien suojelemiseksi ovat riittävät täyttämään myös tämän pakollista työtä koskevaan sopimukseen liittyvän pöytäkirjan vaatimukset.

Mutta kun valiokunta kuunteli asiantuntijoita, se päätyi siihen, että pakkotyön ja siihen liittyvän ihmiskaupan ehkäisemiseen pyritään kansainvälisen säätelyn avulla ja että on hyvä, että Suomi tämän sopimuksen ratifioi, ja sitä pidettiin hyvinkin tarkoituksenmukaisena. Mutta siitä, kuinka hyvin meidän lainsäädäntömme täyttää nämä edellytykset jo nyt, oli hiukan epäselvyyttä valiokunnan kuulemisessa.

Suomessa pakkotyön kriminalisointi on kytketty ihmiskaupan ja törkeän ihmiskaupan kriminalisointeihin. Rikoslain 25 luvun 3 §:n 1 momentissa vaihtoehtoisista ihmiskaupan tarkoituksista mainitaan sen kohteena olevan ihmisen saattaminen pakkotyöhön mutta pakkotyötä ei kuitenkaan määritellä erikseen, ja rikoslain 47 luvussa kriminalisoitu kiskonnan tapainen työsyryntä ja törkeä kiskonta ovat myös lähellä ihmiskaupan rikosoikeudellista tunnusmerkistöä. Kiskonnan tapaisella työsyryntällä tarkoitetaan siis tilannetta, jossa työnantaja asettaa työntekijän huomattavan epäedulliseen asemaan käyttämällä hyväksi esimerkiksi tämän riippuvaista asemaa, tietämättömyyttä tai ymmärtämättömyyttä.

Hallitus siis lähtee siitä, että meidän järjestelmämme on jo valmis näiltä osin. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kuitenkin esitettiin käsitys, jonka mukaan vaatimukset eivät kattaisi pakkotyötä laajassa merkityksessä. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka pakkotyö on yksi ihmiskaupan hyväksikäyttömuodoista, pakkotyötä voi ilmetä myös ilman ihmiskauppaa, ja mikäli sitä ilmenee ilman ihmiskauppaa, niin meidän auttamisjärjestelmämme eivät tule pakkotyön suhteen näiden ihmisten apuun samalla tavalla kuin niiden ihmisten apuun, jotka siis luetaan ihmiskaupan uhreiksi.

Rajanveto pakkotyön ja kiskonnan tapaisen työsyryntän välillä on hyvin hankalaa. Valiokunta katsoi, että näiden käsitteiden epäselvän rajanvedon ja osittaisen päällekkäisyyden vuoksi ihmiskauppa ja ihmiskaupan tai pakkotyön uhri saattavat jäädä tunnistamatta. Osa rikoslaissa tarkoitetuista pakkotyötapauksista tulee käsitellyksi kiskonnan tapaisena työsyryntänä esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa rikosprosessitoimijat eivät jostakin syystä ole kyenneet saamaan riittävästi näyttöä juuri ihmiskaupparikoksesta tai joissa ihmiskauppaa koskevan rikoslain tunnusmerkistöjä ei ole osattu soveltaa. Samoin tunnistuksessa ovat haasteellisia rajatapaukset, joissa hyväksikäyttö on sinällään ollut vakavaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 104/2016 vp

En käy nyt näitä kaikkia yksityiskohtia läpi, mutta jos tämän yrittää tiivistää, niin kyse on siitä, että aina ei tunnusteta pakkotyötä silloin, kun se ei ole ihmiskauppaa, ja meidän järjestelmämme on rakennettu siten, että se turvaa ihmiskaupan uhrit pakkotyössä mutta ei välttämättä muita.

Sen vuoksi valiokunta on yksimielisesti sitä mieltä, että tämä sopimus pitää hyväksyä ja ratifioida. Ja valiokunnan enemmistö asetti ponnen, jossa sanotaan: "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa, esiintyykö sellaista ihmiskaupan kaltaista pakkotyötä tai vakavaa työperäistä hyväksikäyttöä, joiden uhrit eivät saa suojaa, koska rikokset eivät täytä ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistöä rikosoikeudellisessa mielessä, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin."

Tähän esitykseen on jätetty kuitenkin vastalause, joka edellyttää, että nämä auttamisjärjestelmät selvitetään ja tehdään sellaisiksi, että ne täyttävät myös ne pakkotyön muodot, jotka siis eivät ole ihmiskauppaa.

17.08 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, että Suomi haluaa allekirjoittaa ILO:n pakollista työtä koskevan sopimuksen pöytäkirjan yksimielisesti. Erimielisyys koskee lähinnä sitä, täyttääkö nykyinen lainsäädäntömme jo ne ehdot, joita tämän pöytäkirjan ratifiointi meille asettaa.

Hallituksen esityksen mukaan ihmiskauppalainsäädäntö ja siihen liittyvä ihmiskaupan uhrien suojelujärjestelmä riittävät täyttämään nämä ehdot. Ne asiantuntijat, joita valiokunta kuuli tämän asian valmistelun yhteydessä kansalaisjärjestöistä tutkijoihin, olivat toista mieltä. Heidän yksiääninen viestinsä oli, että Suomessa esiintyy myös sellaista pakkotyötä, jota ihmiskauppalainsäädäntö ja sen ihmiskaupan uhrien suojelujärjestelmä ei tavoita. Tällaisia tilanteita on ainakin kaksi:

Ensinnäkin tilanne, jossa pakkotyö ei täytä ihmiskaupan tunnusmerkkejä. Ihmiskaupan tunnusmerkistöhan on laadittu kolmiportaisesti. Siinä on tämä itse teko, joka saattaa pakkotyön lisäksi olla seksuaalista hyväksikäyttöä tai esimerkiksi elinkauppaa, mutta sen lisäksi siinä asetetaan ehtoja myös sille, millä tavoin tämän pakkotyön on täytynyt toteutua. Jos pakkotyö ei täytä näitä muita ehtoja, niin se ei ole ihmiskauppaa, vaikka se olisikin pakkotyötä siinä mielessä kuin ILO:n määritelmä olettaa.

Toinen tilanne, jossa meidän ihmiskaupan uhrien suojelujärjestelmä ei täytä näitä kansainvälisiä velvoitteita, joita tämä sopimus meille asettaa, on tilanne, jossa rikostutkinnassa ei ole pystytty keräämään sellaista todistusaineistoa, että tapausta voitaisiin käsitellä ihmiskauppa-nimikkeen alla, jolloin sitä esimerkiksi käsitellään oikeudessa kiskonnan tapaisena työsyryntänä.

Näiden ihmiskaupan kaltaisten rikosten osalta uhrin suoja on huomattavasti, huomattavasti heikompi kuin silloin, jos pääsee prosessiin ihmiskaupan uhrina. Meillä on tilanteita, joissa lähestulkoon kaikki viranomaiset ovat yksimielisiä siitä, että on aika todennäköistä olettaa, että ihmiskauppaa on tapahtunut, mutta siitä huolimatta rikosnimike on jokin toinen sen takia, että ihmiskaupan tunnusmerkistön täyttävää dokumentaatiota ei pystytty keräämään. Myös näissä tapauksissa pakkotyön uhri jää siis ulos meidän auttamisjärjestelmästä.

Minä olen vahvasti sitä mieltä, että tämä nyt valiokunnan mietinnössä enemmistön omaksuma linja on virheellinen ja että se tullaan todennäköisesti korjaamaan jossakin vaiheessa joko meidän kotimaisen oikeusinstituution tai viime kädessä kansainvälisten ihmisoikeusinstituutioiden käsittelyn yhteydessä. Valitettavasti nämä järjestelmät ovat hirvittä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 104/2016 vp

vän hitaita, ja se, että tämä nyt menee sitä kautta, että me emme tee sitä ratkaisua tässä salissa, kuulemiemme asiantuntijoiden pohjalta, tarkoittaa, että moni suojelua tarvitseva pakkotyön uhri ei sitä tällä välillä Suomessa saa. Tästä syystä minä olen mukana siinä vastalauseessa, jossa vaaditaan lisätoimia pakkotyön uhrien suojelemiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Mäkisalo-Ropponen. (Leena Meri: Vastauspuheenvuoro!) — No, vastauspuheenvuoro, edustaja Meri.

17.13 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tuossa haluaisin ihan vain kiinnittää siihen huomiota, ettei tästä tulisi sellainen käsitys, että valiokunnan enemmistö, johon minäkin kuulun, olisi täysin vailla mitään viranomaiskannanottoja tai muuta lähtenyt tukemaan tätä enemmistön kantaa. Tämä on kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriön hallitusneuvoksen näkemys, että nämä edellytykset täyttyvät, ja he ovat virkavastuulla siitä meille antaneet lausunnon ja juuri näiden asiantuntijalausujien pohjalta vastineena, ja tästä syystä valiokunta edellyttikin, että hallitus seuraa tätä tilannetta. Tämä ei ollut mitenkään niin yksiselitteisen selvää kuin ehkä jotenkin näissä puheenvuoroissa annettiin ymmärtää. Haluan vain todeta, että missään tapauksessa valiokunnan jäsenet eivät halua tahallaan jättää asioita huomioimatta, vaan asia ei ole niin selkeä kuin esimerkiksi edustaja Kontula tässä esitti. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä vastauspuheenvuoro edustaja Kontulalle.

17.14 **Anna Kontula vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka kävisikin niin, että ministeriö omatoimisesti tätä niin tarkoin seuraisi, että huomaisi tekemänsä virheratkaisun, niin siinäkin tilanteessa vuosien ajan pakkotyön uhrit jäävät Suomessa suojelua vaille. Se on samalla lailla prosessia hidastava ratkaisu kuin on sekin, että me odotamme ihmisoikeustuomioistuinten ratkaisua.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja puhujalistaan mennään kohta. Sitä ennen on edustaja Meri, vastauspuheenvuoro.

17.14 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituspuolueethan halusivat, että tämä ratifioidaan mahdollisimman pian ja laitetaan tämä varauma, että jos vielä jotain ristiriitaisuutta on, koska se ei ollut absoluuttisen selvää. Jos se olisi ollut absoluuttisen selvää, totta kai sitä olisi voitu edellyttää, mutta kun se ei ollut. Tämän vastalauseen kannattajat edellyttivät, että ennen kuin me voimme ratifioida, täytyy tehdä lakimuutoksia. Siis tämä sopimus ei olisi tullut ratifioitavaksi lainkaan. Se on nyt hyvä muistaa, että se tarkoittaisi sitä, että tässä valmisteltaisiin jotain ehkä epäselvää lakia, ja mitäs sitten, jos toteamus olisi taas sama, että ei siellä ole mitään säädettävää, ja tämä sopimuksen ratifiointi olisi taas viivästynyt?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Valiokunnan puheenjohtaja Filatov, vastauspuheenvuoro.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 104/2016 vp

17.15 **Tarja Filatov sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunta todellakin kuuli asiantuntijoita tämän asian tiimoilta ja pyysi vastineen ministeriöltä. Tuossa ministeriön vastineessa katsottiin, että meidän auttamisjärjestelmät ovat kunnossa ja että tätä epäselvyyttä ei ole näissä tulkinnoissa. Mutta itse asiassa valiokunnassa olleista asiantuntijoista valtaosa Rikosseuraamusvirastoa ja muita myöden oli sitä mieltä, että meillä on tulkintaongelmia. Sen vuoksi uskon, että kaikki ovat sitä mieltä, että tämä pitää ratifioida, ja ehkä ero valiokunnan enemmistön ja opposition jättämän lausuman välillä on se, että enemmistö katsoi, että tämä täyttää nyt jo nämä edellytykset mutta että pitää seurata, tuleeko ongelmia, ja sitten taas vastalauseen jättäjät ajattelivat, että tämä ei täytä niitä edellytyksiä ja että ne asiat pitää korjata ensin ennen kuin voidaan ratifioida.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Viimeinen vastauspuheenvuoro tähän keskusteluun, edustaja Kontula.

17.16 **Anna Kontula vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä tästä ratifiointijärjestyksestä. Perinteisestihän ainakin viimeisten vuosikymmenten aikana Suomessa on toimittu niin, että ensin on laitettu asiat kuntoon ja sen jälkeen ratifioitu sopimuksia. Tämä ei ole ainoa mahdollinen käytäntö. Esimerkiksi Etelä-Euroopassa on hyvin yleistä, että ensin ratifioidaan ja sitten ehkä katsotaan jotakin myöhemmin, mitä tarvitsee muuttaa, mutta Suomessa on perinteisesti paheksuttu sitä tapaa ja koettu, että se on väärä tapa edetä. Jos tässä suhteessa nyt tehdään joku periaatteellinen muutos meidän prosessuaaliseen linjaan, niin se on sitten aika historiallinen muutos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

17.17 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä kannattaa siis sopimuksen ratifiointia mutta katsoo, että ennen ratifiointia ihmiskaupan kaltaisten työperäisten hyväksikäyttökosten uhrien artiklan 3 edellyttämän suojelun saaminen tulee varmistaa.

Olen samaa mieltä edustaja Kontulan kanssa, että on hiukan kyseenalaista ratifioida sopimus, jos oma lainsäädäntö ei ole sitä ennen varmuudella kunnossa. Valiokunnan lausumaehdotus ei takaa asian toteutumista, sillä pelkkä seuranta tässä ei enää riitä. Kuten täällä on tullut esille, valiokunnassa kuultavina olleiden asiantuntijoiden mukaan on kyllä selvä asia, että kaikki uhrit eivät saa suojelua, sillä käsitteiden tulkintaongelmat ja auttamisjärjestelmän kytkeminen ihmiskauppaan saattavat johtaa pöytäkirjassa edellytettyä heikompaan uhrien suojeluun, ja tästä tuli esimerkkejä myöskin asiantuntijalausunnoissa. Pakkotyön, kiskonnan tapaisen työsyrynnän ja ILO:n määritelmän mukaisen pakkotyön käsitteet menevät siis osittain päällekkäin, ja käytännön rajanveto on tosi hankalaa, kuten edustajat Filatov ja Kontula tässä puheenvuoroissaan kertoivatkin.

Me vastalauseen allekirjoittajat olemme sitä mieltä, että ennen pöytäkirjan hyväksymisen loppuunsaattamista nykyinen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä tulee laajentaa koskemaan myös ihmiskauppaan rinnastettavien hyväksikäyttökosten uhreja. Siksi vastalauseemme lausumaehdotuksessa ehdotetaan, että ennen ratifioimista on varmistettava, että pöytäkirjan 3 artiklan edellytykset täyttyvät kansallisessa lainsäädännössä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 104/2016 vp

17.19 **Leena Meri ps:** Arvoisa herra puhemies! Oikeastaan tuossa vastauspuheenvuorossa toinkin ne oleelliset asiat esille. Elikkä tämä asia ei ollut mitenkään itsestään selvä, ja tästä syystä valiokunnan enemmistö päätyi sille kannalle, että sopimus voidaan ratifioida, ja luotimme tähän TEMin lausuntoon tämän asian suhteen.

Mitä tulee tähän edustaja Kontulan toteamukseen, että olemmeko me muuttamassa jotain periaatetta ratifiointissa: En huomannut puheenvuorossani mitään sellaista. En ole ehdottanut mitään muutoksia. En tiedä, osoittiko hän sen minulle vai kenelle. Hän puhui siitä, että mikäli tämä ratifioidaan nyt, täällä jää vuosiksi joitakin oikeussuojakeinojen puutteita — mitä minä en tunnista enkä ole täysin vakuuttunut, että näin on, vaan se on edustaja Kontulan näkemys. Totesin vain, että menisi siihenkin aikaa, jos tätä lähdetäisiin tutkimaan ennen ratifiointia vähemmistön toivomalla tavalla. Menisihän siihenkin aikaa, ja sopimus ei olisi voimassa, ja sitä tarkoitin tällä asialla, en suinkaan sitä, että rupeamme sen jälkeen muuttamaan lakia, kun minä en ole ollenkaan vakuuttunut siitä, että se asia on juuri niin kuin vähemmistön kanta on.

17.20 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että tämä ILO:n sopimus tulee ratifioiduksi ja nämä oikeussuojakeinot kirjatuiksi ajan tasalle kansainväliseen sopimukseen. Ainoa keino ihmiskaupan ja siihen liittyvien erittäin törkeiden rikosten torjuntaan on kansainvälinen yhteistyö. Yksittäinen maahan näille asioille ei kovin paljon mahda, mutta kansainvälisen yhteistyön kautta, kansainvälisillä sopimuksilla ja ennen kaikkea viranomaisten välisellä kansainvälisellä yhteistyöllä voidaan saada edes jonkunasteisia tuloksia aikaan. Ihmiskauppa ja siihen liittyvät ongelmat, kaikki mahdolliset rikokset, mitä siinä tehdään, ovat todella törkeitä. Ihmisiä käytetään hyväksi, ja aivan kuten ulkoministeri Soini kyselytunnilla mainitsi, iljettävimmillään se voi olla ihmisten hyväksikäyttöä jopa niin, että ihmisten elimiä otetaan: ihminen surmataan ja sitten käytetään hänen elimiään hyväksi jossakin elinsiirrossa. Kaikkein törkeintä rikollisuutta, mitä ihminen voi kuvitella, on tällainen toiminta. Tämän takia kansainvälinen yhteistyö on erittäin tärkeää.

Ja yksi asia on hyvä muistaa: Kun nyt parhaillaan ollaan siviilitiedustelulainsäädäntöä uusimassa — työryhmään istuu, ja tavoitteena on saada työryhmän tulos valmiiksi tämän vuoden aikana — tavoitteena on saada aikaan Suomeen semmoinen tiedustelulainsäädäntö, jolla voidaan saada tiedustelun kautta etukäteen tietoa näistä rikollisryhmistä, jotka näitä tällaisia iljettäviä rikoksia valmistelevat. Ainoa keino näihin puuttumiseen on hankkia tietoa kansainvälisten yhteyksien kautta, ja tätä varten tässä maassa pitää olla tiedustelulainsäädäntö ajan tasalla, niin että suojelupoliisi pystyy kansainvälisen yhteistyön kautta paljastamaan näitä kansainvälisten rikollisryhmien lonkeroita, jotka ulottuvat varmasti tänä päivänä Suomeen asti.

17.22 **Tarja Filatov sd:** Arvoisa puhemies! Näissä sopimusten ratifioinneissahan Suomi on perinteisesti noudattanut linjaa, jossa ensin on laitettu lainsäädäntö kuntoon ja sitten vasta on ratifioitu kansainvälisiä sopimuksia. Jos muistamme viime eduskuntakaudelta, niin silloin esimerkiksi YK:n vammaisten sopimus ratifioitiin sillä tavalla, että se edellyttää itsemääräämisoikeuslain voimaansaattamista ensin, koska tuossa laissa oli perustuslailisia ongelmia, mutta kun tuo laki on saatu kuntoon, niin sen jälkeen voidaan allekirjoittaa tuo ratifiointisopimus. Tässä nyt tietyllä tavalla on erilainen käsitys siitä, korjataanko asiat ensin vai ratifioidaanko ensin ja sitten korjataan. Voisi sanoa, että vaikkapa Istanbulin so-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 104/2016 vp

pimuksessakin on toimittu vähän tällaisella häilyvällä alueella, jolloin on ratifioitu sopimus, vaikka tiedetään, että me emme kaikilta osin noudata sen suosituksia. Mutta suositukset ovat tietysti vähän eri asia kuin tiukat artikkelit, jotka velvoittavat ja edellyttävät tiettyihin asioihin.

Mutta miksi puhun nyt kansanedustajana enkä valiokunnan puheenjohtajana: Se, miksi epäilimme sitä, että meidän järjestelmämme eivät täytä tätä 4 artiklan edellytystä, liittyi siihen, että muun muassa yhdenvertaisuusvaltuutettu problematisoi tätä meidän järjestelmäämme ja totesi aivan selkeästi omassa lausunnossansa, että meillä on sellaisia ihmisiä, jotka joutuvat kiskonnan tapaisen työsyönnön kohteeksi, joka täyttää tavallaan pakkotyön elementit mutta ei ihmiskaupan elementtiä, ja silloin he joutuvat pois auttamisjärjestelmästä, koska koko auttamisjärjestelmä on rakennettu ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän ympärille. Tämä on se huolenaihe, joka tähän liittyy. On hyvä, että asiaa edes seurataan, mutta olisi hyvä myös se korjata.

17.24 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Tämä nimenomainen keskustelu liittyy tietysti pöytäkirjan mukaisesti ennen kaikkea uhrien suojeluun ja rikollisten rankaisemiseen. Mutta minusta on tärkeää tuoda esille myös, että pakkotyö ja ihmiskauppa ovat hyvin erikoisia ihmisoikeusloukkauksia siitä, että niiden kohdalla, kuten edustaja Hoskonen esimerkiksi tässä vahvasti todisti, pyritään ensisijaisesti reagoimaan vasta, kun ihmiskaupparikos on jo tapahtunut, ja pyritään siinä jo tapahtuneen toiminnan toimijoille tekemään jotain. Yleisesti ottaen ihmiskauppakeskustelussa huomion pitäisi kiinnittyä ensisijaisesti ihmisoikeusrikkomusten ehkäisemiseen, sellaisten tilanteiden ehkäisemiseen, jotka voivat johtaa jonkun henkilön ihmisoikeuksien loukkaamiseen.

Mitä tämä sitten tarkoittaisi pakkotyön kohdalla? Se tarkoittaisi näiden suojelujärjestelmien ja oikeusturvajärjestelmien lisäksi erityisesti siirtolaisten yleisten työehtojen ja autonomian vahvistamista suomalaisessa järjestelmässä sekä yleistä tietoisuutta ihmiskaupasta ja pakkotyöstä, jotka molemmat ovat verraten vieraita käsitteitä suomalaisille. Viime kädessä kysymys on kuitenkin sellaisista ikävän pehmeistä ja abstrakteista asioista kuin tuloeroista, naisten asemasta ja koulutusmahdollisuuksista. Ei ole mikään sattuma, että Moldovasta uhriudutaan ihmiskauppaan paljon useammin kuin Suomesta käsin. Se on juurikin kiinni näistä rakenteista, ja niihin vaikuttaminen on myös ihmisoikeuksien turvaamista.

17.25 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Valiokunnan jäsenenä on luotettava myös asiantuntijoihin, ja useat asiantuntijat, joita kuulimme tämän asian yhteydessä valiokunnassa, tekevät työtä näiden ihmisten parissa, ja he kertoivat, että ongelmat auttamisjärjestelmässä ovat todellisia. Auttamisjärjestelmästä joudutaan jopa poistamaan ihmisiä näiden käsitteiden epäselvyyksien ja näiden rajaveto-ongelmien vuoksi, vaikka he varmasti ovat avun tarpeessa. Ja näin siis kertovat nämä asiantuntijat, jotka työskentelevät näiden uhrien parissa ihan jatkuvasti. Siksi seuranta tässä asiassa on turhaa. Ongelma on todellinen ja totta. Tälle asialle pitäisi tehdä jotain eikä vain seurata.

17.26 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Tämä periaate siitä, että ensin laitetaan oma lainsäädäntö kuntoon ja sitten vasta ratifioidaan sopimukset, on kyllä minusta sellainen, mistä Suomen olisi syytä pitää jatkossakin kiinni, ja siksi on kyllä hieman huolestuttavaa, että tässä halutaan tehdä toisin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 104/2016 vp

Edustaja Filatov nosti tässä esiin muun muassa tämän vammaissopimuksen, jossa toimittiin juuri näin, että vaikka siinä kauan kestikin, huolehdittiin siitä, että lainsäädäntö on kunnossa ennen kuin sopimus ratifioidaan. Mielestäni se on kyllä se kestävä tie.

Edustaja Filatov nosti esille myös Istanbulin sopimuksen, jonka Suomi on ratifioinut, vaikka meillä on suuri joukko suosituksia, jotka eivät ole vielä kunnossa. Itse pidän kyllä huolestuttavana tämäntyyppistä etenemistä, koska sitten voi käydä niin, että ne asiat unohtuvat ja hautautuvat. Esimerkiksi tämän Istanbulin sopimuksen kanssa meillä on erittäin suuria rahoitusvajeita, mitä tulee esimerkiksi turvakoteihin tai muuhun. Siinä mielessä tässä on se vaara, että jos ensin ratifioidaan ja sitten vasta huolehditaan käytännön toimista, ne toimet voivat pitkäksi aikaa unohtua ja jäädä tekemättä.

17.28 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä lyhyesti kommentoida sitä, oliko olemassa joku mahdollinen epäselvyysskysymys meidän valiokuntakäsittelyssä:

Kävin kaikki lausunnot läpi huolellisesti, ja lukuun ottamatta ministeriöiden lausuntoja kaikkien viesti oli yksisuuntainen: meidän ihmiskauppalainsäädäntö ei kata sitä pakko-työn määritelmää, johonka ILO:n pöytäkirjassa kiinnitytään.

Minä olen itse ihmiskaupan parissa tehnyt töitä aika pitkään. Olen kirjoittanut seksikaupasta oman väitöskirjani ja muun muassa tehnyt IOM:lle raporttia ihmiskauppatyöstä. Väittäisin aika hyvin tuntevani tämän suomalaisen ihmiskaupan vastaisen työn kentän ja uskaltavani sanoa, että meiltä ei jäänyt yhtään keskeistä asioista tietävää tahoja kuulematta. Ne kaikki kävivät jättämässä lausuntonsa valiokunnalle ja ne kaikki olivat samaa mieltä. Sellaista tietoa tästä maasta ei löydy, jota valiokunta ei olisi kuulemisessaan kuullut, ja valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden kanta ministeriökonsensuksen ulkopuolella oli hyvin yksituumainen.

Yleiskeskustelu asiasta päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 69/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.